

Сутність та методика дослідження фінансової стійкості державних вищих навчальних закладів в Україні

Бенедик Юлія Юріївна, викладач-стажист, здобувач кафедри фінансів

Національного університету «Острозька академія»

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор,

Левицька Світлана Олексіївна, декан факультету економіки та підприємництва

Національного університету водного господарства та природокористування

Сьогодні, в умовах недостатнього державного фінансування, коли вищі державні навчальні заклади, будучи бюджетними, неприбутковими організаціями, змушені залучати додаткові фінансові ресурси для забезпечення вчасної і повної реалізації програм своєї основної статутної діяльності, надзвичайно актуальним є з'ясування сутності та розробка методики дослідження фінансової стійкості ДВНЗ в Україні.

Надбання науковців, які розглядали окремі науково-методичні підходи щодо визначення сутності та оцінки фінансової стійкості ДВНЗ є значними, однак у цілому обрана проблематика залишається недостатньо вивченою як в українській, так і в світовій науці. Тому мета дослідження полягає у розробці методики оцінки фінансової стійкості державних вищих навчальних закладів України, що дозволить своєчасно звертати увагу на джерела покриття витрат і дасть змогу ДВНЗ успішно та без скорочення програм отримувати позитивні результати.

Забезпечення фінансової стійкості вищих навчальних закладів є однією з найважливіших економічних проблем, вирішення якої сприятиме мінімізації рівня фінансових ризиків, пов'язаних із структурою джерел формування капіталу закладів, забезпеченню їхньої здатності зберігати заданий режим функціонування за основними фінансово-економічними показниками [2]. Рівень фінансової стійкості закладів визначає можливість ефективно адаптуватися до змін, викликаних дією екзогенних (стан національної та світової економіки, політична ситуація, форс-мажорні обставини) та ендогенних (професійний рівень і склад адміністрації та професорсько-

викладацького складу, кількість студентів, внутрішня політика та стратегія закладу, якість облікової політики та менеджменту, забезпеченість власним капіталом, раціональне використання бюджетних коштів та здатність до самофінансування) факторів. Також варто звернути увагу на фактори прямого (обсяг фінансових ресурсів, кількість студентів та викладачів, імідж, оцінка роботодавців) та опосередкованого (місце розташування ДВНЗ, історичне минуле) впливу на рівень фінансової стійкості закладів вищої освіти України.

Щодо сутності фінансової стійкості ДВНЗ, то чіткого його формулювання немає. Відповідно до монографії С.О. Левицької „Облік та аналіз діяльності бюджетних установ” фінансову стійкість ДВНЗ можна трактувати як постійне стабільне перевищення доходів над видатками, передбаченими кошторисом, що дозволяє вільне маневрування коштами в залежності від змін пріоритетності напрямків основної статутної діяльності” [4, с. 160]. Т.М. Боголіб стверджує, що коефіцієнти оцінки фінансової стійкості ДВНЗ дозволяють виявити рівень фінансового ризику, пов’язаного зі структурою джерел формування капіталу закладу, а відповідно і ступінь його фінансової стабільності в процесі передбачуваного розвитку [3, с. 34].

На нашу думку, важливо розрізнити поняття поточної (статичної) та перспективної (динамічної) фінансової стійкості ДВНЗ. Статична фінансова стійкість ДВНЗ – це своєрідна ситуативна характеристика навчальних закладів на момент проведення аналізу. Тоді як динамічна фінансова стійкість визначає ймовірність того, що фінансові можливості закладів протягом певного часу будуть відповідати визначеним критеріям.

Методика дослідження фінансової стійкості ДВНЗ передбачає розрахунок коефіцієнтів на основі даних фінансової звітності форми №1 «Баланс». Так, співвідношення між різними статтями власного та залученого капіталу, а також активів вищих навчальних закладів дозволяють визначити тип та ступінь їхньої фінансової стійкості на базі коефіцієнтів автономії, фінансування, заборгованості, поточної заборгованості, довготермінової фінансової незалежності та інше.

Фінансова стійкість ДВНЗ прямо залежить від державного фінансування їхньої діяльності та самофінансування за рахунок додаткових джерел [1, 2]. Динаміка значення фінансової стійкості (I) від зміни обсягу фінансування на 1-го студента (P), кількості студентів (T) та викладачів (V) матиме вигляд:

$$I_{PTV} = \frac{\sum P_1 T_1 V_1}{\sum P_0 T_0 V_0}; \quad (1) \qquad I_{PTV(T)} = \frac{\sum P_0 T_1 V_1}{\sum P_0 T_0 V_1}; \quad (3)$$

$$I_{PTV(P)} = \frac{\sum P_1 T_1 V_1}{\sum P_0 T_1 V_1}; \quad (2) \qquad I_{PTV(V)} = \frac{\sum P_0 T_0 V_1}{\sum P_0 T_0 V_0}; \quad (4)$$

$$I_{PTV} = I_{PTV(P)} + I_{PTV(T)} + I_{PTV(V)} \quad (5)$$

Особливої уваги заслуговує також розробка методу інтегральної оцінки фінансової стійкості державних вищих навчальних закладів, який дасть змогу поєднати в одному показнику багато різних за назвою, одиницями виміру, вагомістю та іншими характеристиками факторів.

Отже, для забезпечення фінансової стійкості ДВНЗ необхідне:

- вчасне та в повному обсязі фінансування діяльності ДВНЗ з державного бюджету та за рахунок самостійно зароблених фінансових ресурсів;
- належне здійснення бухгалтерського обліку формування та використання фінансових ресурсів вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. Постанова КМУ від 20 січня 1997 р. №38 Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними навчальними закладами.
2. Бенедик Ю.Ю. Взаємозв'язок між фінансовою стійкістю державного вищого навчального закладу та якістю освітніх послуг, які він надає // Науково-методичний журнал „Нова педагогічна думка” – Рівне, 2009. – Спецвипуск № 1. – С. 71-78.
3. Боголіб Т.М. Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в трансформаційний період: Монографія. – К.: Міленіум, 2006. – 506 с.
4. Левицька С.О. Облік та аналіз діяльності бюджетних установ: Монографія. – Рівне: УДУВГП, 2004. - 233 с.